

Er mediefokus rundt psykologers overgrep mot klienter relevant for min egen faglige praksis?

Mette Garmannslund

nestleder for Fagetisk råd (FER) i Norsk psykologforening og spesialist i klinisk barne- og ungdomspsykologi

Kristian Utrimark

illustratør

METTE GARMANNSLUND er nestleder for Fagetisk råd (FER) i Norsk psykologforening og spesialist i klinisk barne- og ungdomspsykologi.

Den senere tids mediefokus på psykologer og psykiatere som har utnyttet og begått overgrep mot pasienter, har engasjert svært mange og satt problemstillingen på samfunnsagendaen. Det som beskrives, utløser sterke reaksjoner og kolliderer med den allmenne oppfatning av hva som er rett, galt og moralsk «innenfor». Det er ikke vanskelig å bli rystet av historiene, slutte seg til kritikken, og ønske velkommen et vurderende blikk på hvordan befolkningen kan beskyttes. Men kan sakene også gi oss en viktig fagetisk påminner? Hvilke utfordringer og dilemma kan vi møte når vi daglig opererer i et landskap av asymmetriske relasjoner, og hvordan kan vi håndtere dem?

I arbeidet vårt benytter vi oss av kunnskap og ferdigheter som klientene våre ikke har, og som vi i større grad enn dem har forutsetninger for å forstå virkningen og rekkevidden av. Denne forskjellen skaper ubalanse i maktforhold, og gir rom for maktmisbruk. Seksuelle overgrep forkledt som behandling vil heldigvis være en svært sjelden ekstremvariant, men vi kan alle havne i situasjoner der vi risikerer å trå feil. Med kunnskap og innsikt følger også et økt ansvar som vi må ivareta alene, og som ikke kan deles med eller plasseres hos dem vi skal hjelpe. Klientene våre har ikke samme grunnlag for å vurdere når våre handlinger er «innenfor» og solid faglig funderte, og når vi beveger oss i usikkert landskap.

Når det gjelder rollekonflikt og utnytting understreker prinsippene at psykologen skal tilstrebe bevissthet om egne behov, holdninger, vurderinger og roller i relasjoner. Psykologen skal ikke misbruke sin makt, og unngå utenomprofesjonelle relasjoner til klienter. Psykologen skal unngå privatisering og seksualisering av klientrelasjoner, og seksuell omgang mellom klient og psykolog skal ikke forekomme.

Dette kan høres klart og tydelig ut, men er ikke nødvendigvis like enkelt i praksis. Noen ganger kan fagetikken kollidere med hva som anses som moralsk «innenfor» i befolkningen, og klienten kan oppleve å bli fratatt råderett over områder som anses som private. Seksuelle overgrep er langt over grensen for hva som er lovlig og akseptabelt. Men vil befolkningen se like strengt på et parforhold mellom den kvinnelige kommunepsykologen og faren til et barn hun har hatt kortvarig kontakt med? Har faren også vært hennes klient? Og hvor lenge etter avsluttet kontakt varer egentlig klientrelasjonen? Befolkningen kan mene at den er avsluttet etter siste avtale, mens fagetikken anser den som uten utløpsdato.

Jeg håper at dagens mediefokus stimulerer til økt bevissthet rundt asymmetriske relasjoner, rollekonflikt og psykologens meransvar. Jeg håper ikke at debatten medvirker til at psykologer grunnet skam, skyld eller redsel for å bli misforstått tildekker prosesser og følelser som er viktig å ha et bevisst, åpent og reflekterende forhold til. Dersom du kjenner at du gleder deg litt for mye til neste terapitime, får lyst til å hjelpe med mer enn det rollen tilsier, eller kjenner deg ekstra smigret av positiv oppmerksomhet og beundring, er dette prosesser som er menneskelige. Det forventes at vi håndterer det på en god måte, og ikke privatiserer relasjonen til klienten. Ikke bare for å beskytte klienten, men også for å beskytte oss selv og befolkningens tillit til psykologstanden. Noen ganger kan dette være krevende, spesielt i perioder der livet er vanskelig, når man kanskje har økt behov for å bli sett og beundret, lengter etter tilknytning, eller strever med å sette grenser overfor seg selv eller andre.

Noen ganger kan fag etikken kollidere med hva som anses som moralsk «innenfor» i befolkningen

Når vi møter på utfordringer og dilemma, kan det være godt å få støtte og hjelp til å finne gode løsninger. La oss si at du blir betatt av klienten din. Hvordan er det for deg å erkjenne og reflektere over dette? Og hvordan ville det være å dele det med en veileder eller kollega? Kjennes det skamfullt, eller like naturlig som å ta opp andre faglige problemstillinger? Hvor lett ville det være å be en kollega om å ta over terapien, og hva ville du gitt som begrunnelse?

Når psykologer skal tilstrebe bevissthet om egne behov, holdninger, vurderinger og roller i relasjoner, er det fordi det også er et faglig anliggende, og dermed relevant for både utdanning, kurs, veiledning, behandlingsmøter og andre fora. Men er temaet tilstrekkelig ivaretatt og prioritert, eller trengs det økt bevissthet og endringer?

I vår egen daglige praksis kan vi starte med å stille oss noen nyttige spørsmål: Stoler jeg for blindt på mine gode intensjoner overfor klientene, eller reflekterer jeg tilstrekkelig over egne interesser, motiver, behov, roller og handlinger? Har jeg tilgang til et rom der jeg kan ta opp slike problemstillinger, og benytter jeg meg av det? Kan jeg være trygg på å bli møtt med en åpen, validerende, raus og ikke-dømmende holdning? Makter jeg å møte mine psykologkolleger på en god måte? Er de ytre rammene gode nok?

Det å stille seg slike spørsmål og arbeide med de endringer som eventuelt trengs, er etter min mening et viktig første steg for å kunne forebygge eller stoppe uheldige prosesser og sikre god etisk praksis.